

Mooi idee verwordt tot karikatuur

Sommige boeken maken gehakt van wat je ooit hebt gepropageerd. *Paradijs BV. Op weg naar werk* van Riccardo Alberelli is zo'n boek. Het gaat over Work First, een werkwijze die bij veel sociale diensten populair is geworden.

Bij deze aanpak moet een werkloze die zich meldt bij de sociale dienst, onmiddellijk aan de slag. De helft van de tijd wordt besteed aan productiewerk, de andere helft aan het zoeken naar werk. Ik heb vaak gepleit voor Work First. Onder andere in het televisieprogramma *Pioniers* van de IKON.

Alberelli laat zien hoe Work First er in de praktijk uitziet. Drie maanden lang zat hij bij Apprenti in Utrecht. Hij noemt Apprenti niet, omdat in zijn contract staat dat hij tien jaar lang niks naar buiten mag brengen over het werk!

Het productiewerk is niet hoogstaand. Hij moet klerhangertjes op kleur sorteren, dozen vouwen of flessen in kratten doen. De rest van zijn tijd moet hij zich voorbereiden op de arbeidsmarkt.

Nu wist ik wel dat het productiewerk binnen Work First niet hoogstaand is. Dat hoeft ook niet. Een deel van het succes van het project schuilt in de afschrikwekkende werking. Veel werklozen komen na de eerste afspraak niet meer terug. Ze gaan naar uitzendbureaus of scharrelen zelf een inkomen bij el-

kaar. Er komen zo minder mensen in de bijstand.

Het productiewerk is voor Alberelli werk dat ver onder zijn niveau ligt. Voor zijn burnout was hij werkzaam als journalist. Toch is zijn kritiek niet gericht op de lopende band met klerhangers. Hij ergert zich veel meer aan de manier waarop de begeleiders hem proberen klaar te stomen voor de arbeidsmarkt.

Hij heeft het gevoel dat hij ongevraagd in therapie is beland. De begeleiders zijn namelijk geschoold in NLP: het neurolinguïstisch programmeren. Emile Ratelband is een bekende Nederlandse aanhanger van NLP.

Alberelli moet aan allerlei persoonlijkheidsspelletjes deelnemen en vooral altijd positief zijn.

Drie maanden lang dachten ze ten onrechte dat hij in daklozenopvang zat

Het leidt tot hilarische scènes. Zo vraagt een van de begeleiders op een gegeven moment hoe het met hem gaat. 'Gaat wel', antwoordt hij naar waarheid. Dat is voor haar niet goed genoeg. Hij moet positief zijn. Als hij vraagt waarom, zegt zij: 'Je moet positief zijn. Dat is goed. Dan kun je je eigen leven in de hand nemen.' Waarop Alberelli opmerkt: 'Voorlopig heb ik alleen maar klerhangers in m'n hand.'

Het is een ware botsing van mentaliteiten. De coaches geloven dat je met de juiste instelling elke droom kunt waarmaken. De deelnemers hebben in hun leven te veel teleurstellingen meegemaakt om dat te kunnen geloven.

De coaches willen dat de deelnemers de woorden 'geen', 'niet' en 'maar' vermijden. Alberelli gelooft daarentegen dat kritisch zijn nuttig is. Grappig genoeg vervalt de coach zelf in wat hij de deelnemers wil afleren, want in de discussie die volgt, duikelen de woorden 'geen', 'niet' en 'maar' over elkaar heen.

Met het goede voorbeeld geven, hebben de coaches vaker moeite. Geen enkel gesprek vindt plaats op het afgesproken tijdstip en beloften worden gemakkelijk verbroken.

De begeleiding richt zich sowieso veel meer op de psychologische herprogrammering van de deelnemers dan op het bemiddelen naar een baan. De analyse is blijkbaar dat het probleem schuilt in de deelnemers en niet in

de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

De deelnemers die een baan vinden, gaan echter vooral terug naar werkgevers waar ze eerder hebben gewerkt. Daar hadden ze die hele training niet voor nodig. Alberelli krijgt een gesubsidieerde baan aangeboden, terwijl hij volgens de eigen indeling direct bemiddelbaar is voor gewoon werk.

Bij zijn afscheid krijgt hij complimenten. Dat hij ondanks zijn leefomstandigheden zo positief is gebleven. Het blijkt dat ze drie maanden lang ten onrechte hebben gedacht dat hij in een daklozenopvang woonde! Het is het ultieme bewijs dat er, ondanks alle psychologische prietpraat, van maatwerk geen sprake is. Hoogopgeleide werklozen hebben er ook weinig te zoeken.

Ondanks het boek van Alberelli blijf ik voorstander van Work First. Bij het zoeken naar werk past geen afwachtende houding. Maar Paradijs BV laat wel zien hoe snel het traject een doel op zich wordt. Het laat zien hoe snel het handwerk van de arbeidsbemiddeling wordt ingeruild voor psychologisch gezwatel. Het laat zien hoe snel een mooi idee verwordt tot een karikatuur.

Pieter Hilhorst is politicoloog.

VK.NL/COLUMNISTEN